

EWIDENCJA PARKÓW ZABYTKOWYCH
woj. elbląskiego

PARK W CIESZYMOWIE II

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU

ul. Szwoleżerów 9, tel. 621 62 41 w. 244

Ar. Inv. 385.

Ar. Inv. 385 dep.
BIBLIOTEKA
Urząd Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac.-Ogród.
Muzeum Narodowego w Warszawie
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 67-78

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zieleni towarzysząca Rodzaj: klasztorny, zamkowy, parku / ogrodu: pałacowy, dworski, miejski Czas powstania: poł. XIX w. Forma stylowa: krajobrazowy Wielkość: 2,5 ha.		Nazwa: CIESZYMOWO II Adres: gm. Miłocin, ter. Pomorskie Województwo: Elbląg Użytkownicy: PGR				
K R Y T E R I A		0	1	2	3	4
		zły	mierny	dob.	b.dob.	
A	I. Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego					
	1. Osie i ciągi kompozycji /relacja z architekturą/	+				
	2. Układ dróg	+				
	3. Stopień przetrwania starodrzewia		+			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu			+		
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	+				
	II. Wartość układu przestrzennego					
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych	+				
	2. Wartość historyczna układu /dawność/		+			
	3. Wartość obiektów architektury	+				
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju	+				
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne		+			
	III. Wartości tradycji historycznej /w sensie potencjalnych walorów turystycznych/					
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+				
	Wartości zabytkowe ogółem		5			
B	I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów		+			
	2. Drzewa o charakterze pomników przyrody	+				
	3. Intensywność zadrzewienia		+			
	4. Stan zdrowotny drzewostanu			+		
	5. Znaczenie ekologiczne		+	+		
	Wartości przyrodnicze ogółem		5			
Ogólna ocena obiektu		10				

362/78

Analizę sporządzili:

Data:

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych - podać na odwrocie karty!

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Mr. Imw. 385.

Rodzaj dokumentacji	Katalog parków woj. elbląskie pow. tom . . .
Autorzy opracowania	mgr inż. A. Dąbrowski mgr inż. J. Smulski mgr inż. arch. B. Lipińska mgr inż. arch. T. Izewska
Konsultanci	Dr inż. Jolanta Galon-Kozakiewicz
Zlecceniodawca	Woj. Konserwator Zabytków w Elblągu
Rok opracowania	1977
Miejsce przechowywania niniejszego opracowania	Nr inw.

*Sprowadzone prośby i uwagi o ogólnym,
wobec recenzenta i wykonania pra-
cechowania.*

Łódź, dnia 19. VII 1977r.

Przewidywalny

m. Witek

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244
Nr. inw. 385

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1. Adresat : miejscowość /dzielnica,
ulica, nr posersji/
CIESZYŃSKO

gmina

Województwo

MIKOŁAJKI POMORSKIE
pow. szumski

Eiblgstue / pomorskie

2.1 Nazwa parku: aktualna : CIESZYMOWO II

dawna : Nie znana

3.1 Rodzaj parku i stan jego zachowania: Park podworski o układzie swobodnym

4.1 Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń

Author : Nie Zhang

Okoto prototyping XIX w

5. ! Powierzchnia parku: Ogółem ha

w tym wód w ha

Istniejące budynki: 1.0 wartościach użytkowych

2,5

6. ¹Nr i data rejestru parku-ogrodu

penk obvorski (u)

28/78 z 26.05.1878

6^a Opinia Komisji
Konserwat.

2. Inne :

rev. fosp.

7. Wytkownicy obiektu: Zakład Rolny Ciesnymowo; Kombinat PGR „Powisle” w Czerminiu
Ministerstwo Rolnictwa

8. Istniejošā dokumentācija
/data i autor / :

1. Pomiar sytuacyjno-
wysokościowy ogólny
B.G.I.R. Sztum 1968

2. Inwentaryzacja zieleni:

trial

3. Studium historyczne:

4. Zař. techn-ekonom.

5. Dokumentacja branżowa, techniczna i ekspertyzy:

brak

9. | Prze prowadzone
remonty.

Budynków

Parku

Metrykę sporządził: *Andrzej Bogdan*
Data: *10.11.77* *nieznanym S.T.R. G. Gdansk*
A. Bogdan

nie przeprowadzam

I/3. Źródła do dziejów parku.

1. Materiały będące w posiadaniu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Biura Dokumentacji Zabytków. *brok*
2. Materiały będące w posiadaniu Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie. *brok*
3. Materiały będące w posiadaniu Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. *brok*
4. Materiały będące w posiadaniu Pracowni Konserwacji Zabytków *brok*
5. Katalog Zabytków Sztuki.
6. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego. *nie opracowany*
7. Rejestr Ogrodów Polskich *TOM XII s. 317*
8. Publikacje monograficzne *brok do niego*
9. Publikacje Pracowni Konserwacji Zabytków *brok*
10. Mapa dawnego zaboru pruskiego w skali 1:25000 *spr.*
11. Przekazy ustne *brok*
12. Inne materiały sprawdzone:
 - a/F. Schmitt: Geschichte des Stuhmer Kreises Thorn 1968. *s. 253-254*
 - b/A. Semrau: Die Orte und Fluren im ehemaligen Gebiet Stum und Waldamt Bonhof /Komturei Marienburg/. w/: Mitteilungen des Copernicus=vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn. Heft 38, Thorn 1930. *s. 178*
 - c/A. Semrau : Die Siedlungen im Kammeramt Morein /Komturei Christburg/ teil I Der Südwestteil, w/: Mitteilungen des Copernicus=vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn. Heft 38, Thorn 1930. *brok do niego*
 - d/A. Semrau : Die Siedlungen in Kammeramt Morein /Komturei Christburg/ während der Ordenszeit. w/: Mitteilungen des Copernicus=vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn. Heft 39, Thorn 1931. *s. 124-125*
 - e/ J. Ciemnołowski, F. Mamuszka, J. Stankiewicz : Wykaz zabytków powiatu sztumskiego, Gdańsk 1956 *brok do niego*
 - f/ B. Schmid : Die Bau- und Kunstdenkmale des Kreises Stum, Danzig 1909 *brok do niego*

I. KRÓTKA ANALIZA HISTORYCZNA

1. Ewolucja układu przestrzennego.

Dobra cieszymowskie wzmiankowane były po raz pierwszy w przywileju lokacyjnym miejscowości Stążki w 1285 r. Na początku XIV w. /Ok. 1303 r. / Prus Tessym otrzymał połowę Pola Wermeno. Od jego imienia wywodzi się zapewne nazwa miejscowości /Tessmendorf, Teschendorf itp/. Nadanie to było najprawdopodobniej potwierdzeniem wcześniejszego przywileju, zostało ono następnie odnowione przez starostę Friedricha von Wildenberge dokumentem z dnia 23 kwietnia 1323 r. wydanym spadkobiercom Tessyma. Glabunowi i Wapelowi oraz ich braciom. Już wówczas zaznaczył się podział majątku na dwie części - Glabun otrzymał 3/4 pola, zaś Wapel 1/4 oraz część Pola Zanscynen. Właścicielami Cieszymowa w 1395 r. byli Hencke i Dienst a w 1397 r. - Hannus Kruorschucht. W XV w. Cieszymowo przeszło w ręce Stephana von Tessin /1407r./ następnie Tomasa i Adauka z Rakowca, po czym rycerza Pawła Budzisa /pieczętującego się też Paul von Tesmendorf/. W drugiej połowie XV w. Duże i Małe Cieszymowo posiadał ród Lasków i Machwitzów.

W 1772 r. majątek przeszedł na własność Schacha von Wittebau, a w 1804 r. hrabiny von Goltz

Za względu na bliskość obu majątków i zapewne silne wzajemne związki, a także różnorodność używanych nazw /Duże i Małe Cieszymowo, Gross i Klein Gross i Ober itp/ niemożliwe jest na tym etapie opracowania ustalenie następstwa własności oddzielnie dla obu dóbr.

Sądząc po wieku najstarszych drzew założenie parkowe mogło istnieć od połowy XIX w. Większość drzew jest w jednym wieku, co sugeruje utworzenie całości kompozycji w jej obecnym kształcie jednorazowo i bez późniejszych

znien i rekompensacji. Jedyną rzeką wiat napierał bukom
osierwolistnych świadomy o pewnych próbach ostrakcyjni-
nie drzewostanu przez ostatnich przedwojennych właścicie-
li.

2. Dawne plany.

Nie odnaleziono.

3. Ścieżka do dalszego parku. - A n e k s.

II. CHARAKTERYSTYKA STANU ISTNIEJĄCEGO

1. Układ przestrzenny.

Park zajmuje teren o kształcie zbliżonym do litery L,
której narożnik zewnętrzny jest skierowany ku zachodowi.
Na południowy wschód od parku są resztki alei lipowej,
dołączającej do nieistniejącego parku.

W parku można znaleźć relikty dawnej kompo-
zycji. Są to nierozróżniony układ lip z jedną najstarszą
oraz szeregi grabi rozmieszczone w ciągu o swobodnym prze-
biegu, niekiedy skazy w rodzaju altany składowej na pla-
nie wydłużonej elipsy - również z grabi. Można przyjąć
w pewnym stopniu, że poprzez ciąg grabi biegnie z altan-
ki usłana od skierowana na najstarszą lipę z szeregiem.
Na południe od altany znajduje się, w pewnym oddaleniu
następna grupa drzew sugerująca świadomy układ w formie
altany ogrodowej składowej na okręgu. W pół.-zach. części
parku znajduje się spore pole, na którym jednym krańcu
rozmieszczono osiowo dwa dęby, z nieprzebiegiem duży
kaskadowiec. Polem otacza od strony pół.-zach. szereg
lip stanowiący jednocześnie granicę parku. Zachodnia

część parku jest wyraźnie skłunione dużą ilością samosiejek, głównie klonów, które coraz bardziej zacierają już i tak reliktowe ślady świadomej kompozycji założenia. Pałac najnowsz miejsce we wschodnim narożu parku, a część sąsiednią miał wraz oną na pód.-wsch. Obecnie trudno ustalić bez szczegółowych badań konkretne miejsce i szarys pałacu, lecz wydaje się, że mógł istnieć związek między elewacją ogrodową pałacu, a szczytami komponowanego nasadzenia.

Teren parku jest ogrodzony wapienną siatką, jedynie w narożu wschodnim zachowały się słupki po branie wjezdowej i dwóch bocznych furtekach. Półn.-zach. granicę parku podkreśla dodatkowo - obecnie słabo czytelny - szpaler rzadko rozmieszczonych buków czerwolistnych.

2. Skrócone inwentaryzacje roślin.

W wyniku inwentaryzacji brzostronu stwierdzono występowanie na terenie parku następujących gatunków i odmian drzew oraz krzewów)

1. Brzoza brodawkowata - *Betula verrucosa* 3 szt o p 25,31 i 50 cm
2. Buk pospolity - *Fagus sylvatica*

2 szt o p 8,15 cm
5 szt o p 21-30 cm
7 szt o p 31-40 cm
10 szt o p 41-50 cm
6 szt o p 51-65 cm
4 szt o p 71-75-80 cm
1 82 cm
3. Buk pospolity odm. czerwono-
listna

5 szt o p 11-30 cm
4 szt o p 31-50 cm
1 szt o p 85 cm
4. Chojka kanadyjska - *Taxus canadensis* 1 szt o p 38 cm
5. Dąb czerwony - *Quercus rubra*

8 szt o p 21-40 cm
4 szt o p 41-55 cm
1 szt o p 65 cm
6. Dąb szypułkowy - *Quercus robur*

2 szt o p 27,57 cm
5 szt o p 41-50 cm

7. Dąb szypułkowy f. pyramidalis
Quercus robur f. fastigiata 1 szt o ϕ 60 cm
8. Gledicja trójcierniowa - Gleditsia triacanthos 1 szt o ϕ 61 cm
9. Głóg jednoszyjkowy - Crataegus
monogyna 25 szt o ϕ 11-20 cm
10. Grab pospolity - Carpinus betu-
lus 24 szt o ϕ do 20 cm
9 szt o ϕ 21-30 cm
6 szt o ϕ 31-40 cm
4 szt o ϕ 42, 45, 45 i
48 cm
11. Grusza pospolita - Pirus commu-
nis 1 szt o ϕ 44 cm
12. Jesion amerykański - Fraxinus ame-
ricana 1 szt o ϕ 20 cm
13. Jesion wyniosły - Fraxinus ex-
celsior 3 szt o ϕ 20, 18 i 50
cm
14. Jesion wyniosły odm. 202tokorowa
Fraxinus excelsior f. aurea 1 szt o o= ϕ 65 cm
15. Jesion wyniosły f. zwisłe - Fraxi-
nus excelsior f. pendula 2 szt o ϕ 53 i 55 cm
16. Kasztanowiec biały - Aesculus
hippocastanum 6 szt o ϕ 47, 70, 50,
50, 50 i 20 cm
17. Klon jawor - Acer pseudoplatanus 4 szt o ϕ 12, 20, 25
80/30 cm
18. Klon jesionolistny - Acer negundo 1 szt o ϕ 35 cm
19. Klon zwyczajny - Acer platanoides 14 szt o ϕ do 10 cm
44 szt o ϕ 11-20 cm
18 szt o ϕ 21-30 cm
11 szt o ϕ 31-40 cm
9 szt o ϕ 41-60 cm
3 szt o ϕ 65, 70, 70
cm
20. Lipa drobnolistna - Tilia cordata 6 szt do 20 cm
13 szt o ϕ 21-30 cm
21 szt o ϕ 31-40 cm
14 szt o ϕ 41-60 cm
5 szt o ϕ 85, 71, 90
80 i 55/80 cm
21. Modrzew europejski - Larix decidua 3 szt o ϕ 32, 35, 60

22. Śnieguliczka biała - *Symphoricarpos albus*

23. Świerk pospolity - *Picea excelsa* 3 szt o ϕ 27,40,70

24. Wiąz polny - *Ulmus campestris*
3 szt o ϕ do 20 cm
3 szt o ϕ 21-40 cm
2 szt o ϕ 52,70 cm
5 szt o ϕ do 15 cm
2 szt o ϕ 50, 45 cm

25. Wiąz polny odm. korkowa - *Ulmus* 30 szt o ϕ do 20 cm
campestris v. *suberosa* 2 szt o ϕ 35, 30 cm

Drzewostan parkowy liczy łącznie około 370 szt drzew należących do 24 gatunków i odmian. Przeważają drzewa liściaste rodzimego pochodzenia wśród, których najwięcej jest lip, klonów, buków, grabów i wiązów. Najstarsze drzewa liczą 120-160 lat. Należą do nich pojedyncze okazy buków i lip drobnolistnych. Większość drzewostanu liczy 60-100 lat. Do najcenniejszych egzemplarzy drzew parkowych należy zaliczyć żadne okazy buka czerwolistnego, dębu czerwonego, dębu szypułkowego w odmianie piramidalnej, gledicji trójcierniowej oraz jesionów wyniosłych w formie zwiszej i żółtokorowej.

W porównaniu z okresem przedwojennym drzewostan uległ istotnemu zmniejszeniu, co wiąże się ze zniszczeniem części parku w otoczeniu dworu. Aktualnie nie obserwuje się liczących wypadów z wyjątkiem obumierania wiązów narażonych na chorobę naczyniową wiązów.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabawkowego

Park zachował się w bardzo małym stopniu, zwłaszcza jeśli chodzi o czytelność świadomej kompozycji parkowej. Największą różnorodność drzew parkowych zachowała się we wsch. części parku, w narożu wewnętrznym. Spotkać można tam świerki, modrzewie, kasztanowce, buk czerwolistny, jawor, wiaz polny. Tutaj też drzewa rosną rzadziej, podczas gdy na pozostałym terenie parku pojawiło się sporo samosiejek do komponujących układ kompozycyjny.

Zachowała się jedynie w niewielkim stopniu ścieżka dojazdowa do pałacu /nieistniejącego/ oraz stosunkowo młody szpaler buków czerwolistnych.

4. Rola obiektu w krajobrazie.

Park ten łącznie z parkiem sąsiednim znajdującym się w tej miejscowości zabawkami architektonicznymi stanowią urozmaicenie krajobrazu wiejskiego rolniczego.

III. WNIOSKI DOTYCZĄCE

1. Granice ochrony konserwatorskiej w zakresie

a/ ochrony układu parku

Teren parku powinien posiadać granice w obecnym ich zarysie, włączając teren od p.d.wsch. gdzie między resztkami lipowej alei dojazdowej, a częścią parkową jest spory teren wykorzystywany jako pastwisko. Włączenie go w całość scałi ten fragment założenia i pozwoli na lepsze zachowanie starej alei dojazdowej, obecnie niszczonej i zupełnie odciętej od terenu parku.

b/ ochrony kompozycji widokowej

Z granic ochrony widokowej można zrezygnować, gdyż park nie posiada wyraźnych granic powiązań widokowych z zewnętrznym krajobrazem, a ponadto w najbliższym otoczeniu nastąpiła już wysoka deprecjacja krajobrazu z powodu rozbudowy zabudowań gospodarczych dawnego folwarku i intensywne go ich użytkowania.

c/ ochrony ekologicznej

Ze względu na otoczenie parku przez zabudowę gospodarczo-mieszkaniową i pola uprawne granica ochrony ekologicznej pokrywa się z granicą parku.

2. Zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania

Nie zachodzi potrzeba

3. Zakres pożądanego renowacji parku

Doraźna renowacja zbędna w związku z dobrym stanem zdrowotnym drzew. Natomiast istnieje potrzeba opracowania dokumentacji na odtworzenie pierwotnego układu parku. Możliwe wówczas będzie uzupełnienie drzewostanu parkowego.

CIESZYMOWO II - SPIS FOTOGRAFII

Autor - mgr inż. A. Malinowski

Maj 1977 r.

1. Widok na park z nasypu kolejowego.
2. Wnętrze parku od strony drogi.
3. Jesion w odmianie zwisającej usytuowany na granicy dwóch wnętrz parkowych.
4. Okaz dębu szypułkowego w odmianie piramidalnej, 4 gębi szpaler 4zdłuż granicy parku.

1. Widok na park z nasypu kolejowego

2. Wnetrze parku od strony drogi.

3. Jesion wolutmionie z wisającą usytuowany na granicy
dwóch wnętrz parkowych.

4. Okaz dębu szypótkowego w odmianie piramidalnej,
w głębi szpaleru wzdłuż granicy parku.

CIESZYMOWO II
PODZIAŁKA 1:500

LEGENDA:

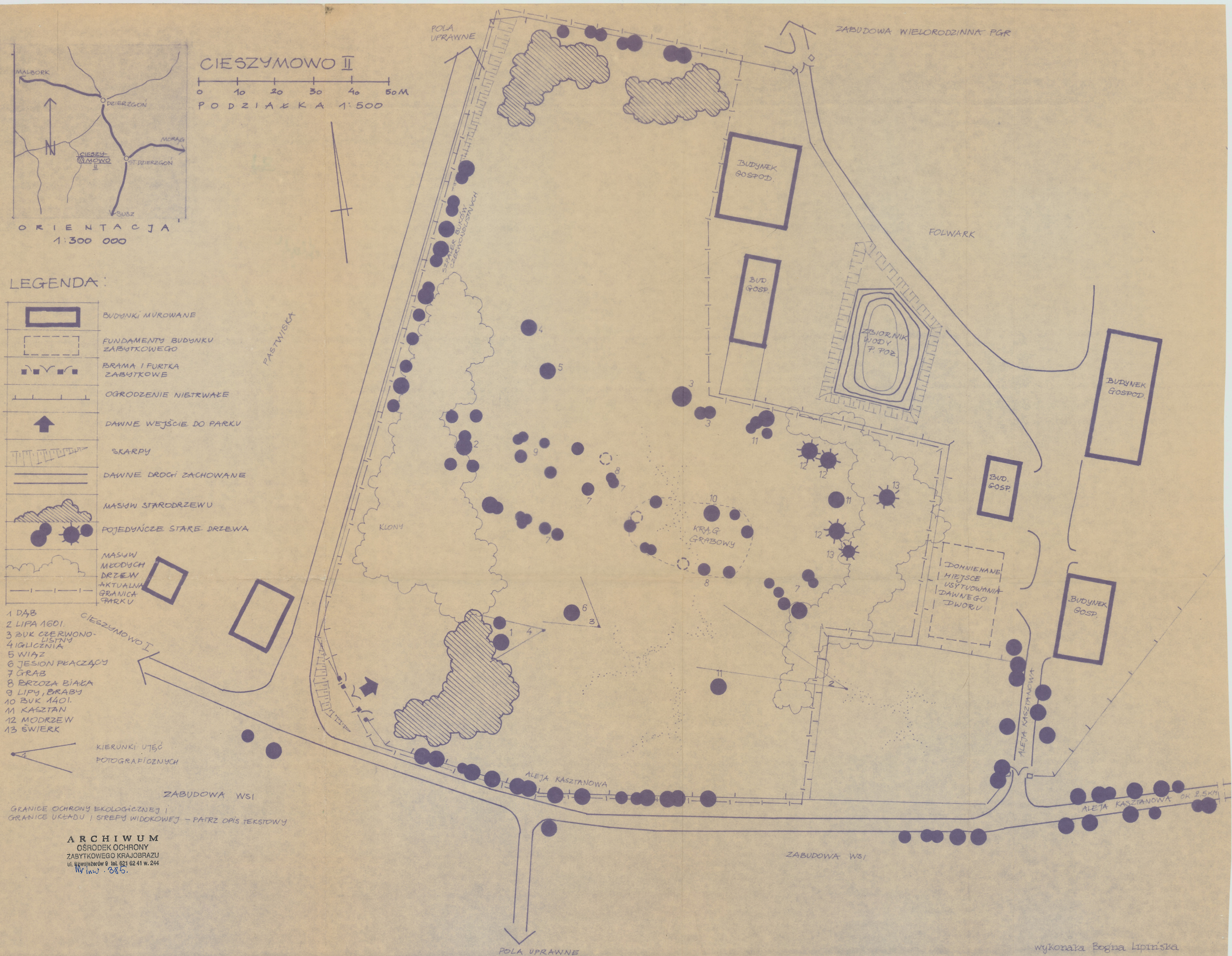
	BUDYNKI MUROWANE
	FUNDAMENTY BUDYNKU ZABYTKOWEGO
	BRAMA I FURTKA ZABYTKOWE
	OGRODZENIE NIETRWAŁE
	DAWNE WEJŚCIE DO PARKU
	SKARPY
	DAWNE DROGI ZACHOWANE
	MASYW STARODRZEWU
	POJEDYŃCZE STARE DRZEWIA
	MASYW MŁODYCH DRZEW
	AKTUALNA GRANICA PARKU

- 1 DĄB
- 2 LIPA 1601.
- 3 BUK CZERWONO-LISTNY
- 4 IGŁOZNA
- 5 WIAZ
- 6 JESION PEŁZĄCY
- 7 GRAB
- 8 BRZOZA BIAŁA
- 9 LIPY, BRABY
- 10 BUK 1401.
- 11 KASZTAN
- 12 MODRZEW
- 13 ŚWIERK

KIERUNKI UJĘĆ
FOTOGRAFICZNYCH

GRANICE OCHRONY EKOLOGICZNEJ I
GRANICE UKŁADU I STREPY WIDOKOWEJ - PATRZ OPIS TEKSTOWY

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwejzerów 9 tel. 621 62 41 w. 244
Nin. 885.

wykonana Bogna Lipińska